

*Regional plan for implementering av
pakkeforløp for psykisk
helse og rus*

2018-2020

Oktober 2018

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	3
2. Mål med pakkeforløpene	4
3. Nasjonale implementeringstiltak	5
3.1 Lanserings- og implementeringskonferanser.....	5
4. Organisering av implementeringsarbeid i Helse Nord RHF.....	6
4.1 Regional implementeringsgruppe	6
4.2 Samarbeid med private institusjoner	6
5. Spesialisthelsetjenestens oppgaver	7
6. Kommunens oppgaver	8
6.1 Fastlegens rolle	8
6.2 Øvrige kommunale tjenester	8
6.3 Koordinering i kommuner.....	8
7. Bruker- og pårørendemedvirkning.....	9
8. Implementeringstiltak	10
8.1 Regionale lanseringskonferanser	10
8.2 Statuskartleggingsverktøy for pakkeforløpene.....	11
8.3 Forløpskoordinator.....	11
8.4 Samarbeid med kommuner.....	12
8.5 Koding og rapportering	13
8.6 Andre implementeringstiltak.....	13
8.7 Informasjon.....	15
8.8 Oppfølging- og erfaringskonferanser	15
9. Milepæls- og aktivitetsplan	16
9.1 Milepælsplan.....	16
9.2 Aktiviteter	16
10. Referanser.....	17

1. Innledning

Helsedirektoratet fikk i 2016 i oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet å utarbeide og implementere pakkeforløp for psykisk helse og rus. Pakkeforløpene skal bidra til at pasienter får rett hjelp, på rett sted til rett tid. Dette stiller krav til tjenestene om god og forutsigbar samhandling for å sikre at pasienter får gode og helhetlige utrednings- og behandlingsforløp. Brukerorganisasjoner og personell fra spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten har i stor grad bidratt i utforming av pakkeforløpene, arbeid med måling og koding i elektronisk pasientjournal og i arbeidet for å implementere forløpene i tjenestene.

Å omsette pakkeforløpene til praksis er utfordrende. Derfor har Helsedirektoratet utarbeidet en nasjonal implementeringsplan¹ som skal bidra til at innføring av pakkeforløpene følgelig resulterer i trygge og forutsigbare forløp for pasienter. Helse Nord RHF har på bakgrunn av denne planen og i samarbeid med helseforetakene i Helse Nord og brukerrepresentant utarbeidet denne regional implementeringsplan som gir retning for innføring av pakkeforløp i Helse Nord.

Redaksjonskomite og kontaktperson: Frank Nohr, rådgiver, Helse Nord RHF

¹ <https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/nasjonal-plan-for-implementering-av-pakkeforlop-for-psykisk-helse-og-rus-20182020>
Regional plan for implementering av pakkeforløp psykisk helse og rus 2018 - 2020

2. Mål med pakkeforløpene

Pakkeforløpenes mål er å styrke det helhetlige behandlingstilbudet til pasienter med psykisk helse- og rusmiddelproblemer slik at muligheter for raskere symptomlette og bedre livskvalitet, økes. Det er utarbeidet fem mål for arbeidet, basert på dagens utfordringsbilde i tjenestene:

1. økt brukermedvirkning og brukertilfredshet
2. sammenhengende og koordinerte pasientforløp
3. unngå unødig ventetid
4. likeverdig tilbud til pasienter og pårørende uavhengig av hvor i landet de bor
5. bedre ivaretagelse av somatisk helse og gode levevaner

Helsedirektoratet har identifisert følgende kritiske suksessfaktorer for pakkeforløpene:

- pasientens perspektiv må legges til grunn og pasient og pårørende må involveres i vurderinger og beslutninger
- barn som pårørende må ivaretas
- det må være samhandling og samarbeid innad og mellom tjenestene underveis i forløpet
- kartlegging og oppfølging av somatisk helse må gjennomføres som anbefalt
- forløpskoordinator må være på plass
- løpende målinger innføres og evaluering gjennomføres for å følge med på om tiltakene bidrar til bedring av tjenestene i tråd med målene

3. Nasjonale implementeringstiltak

Pakkeforløpene blir implementert trinnvis.

Trinn 1: Følgende tre overordnede pakkeforløp ble publisert i september 2018 i forbindelse med Nasjonal lanseringskonferanse (12. september 2018):

- Pakkeforløp for utredning og behandling i psykisk helsevern, voksne
- Pakkeforløp for utredning og behandling i psykisk helsevern, barn og unge
- Pakkeforløp for tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB)

Alle pakkeforløpene inneholder beskrivelse av kontaktpunkt og oppfølging i kommuner, og anbefalinger for somatikk og levevaner. Disse pakkeforløpene skal implementeres høsten 2018 og første pasient kan henvises til disse overordnede pakkeforløpene fra 1. januar 2019.

Trinn 2: Følgende tilstandsspesifikke pakkeforløp publiseres innen 15. desember 2018, og implementeres etter publisering:

- Pakkeforløp ved mistanke om psykoseutvikling og psykoselidelser hos barn, unge og voksne
- Pakkeforløp ved spiseforstyrrelser for barn og unge
- Pakkeforløp for utredning og behandling av tvangslidelse (OCD) hos barn, unge og voksne

Første pasient kan henvises til disse tilstandsspesifikke pakkeforløpene fra 15. februar 2019.

Trinn 3: Pakkeforløp for gravide som bruker/har brukt alkohol, vanedannende legemidler og/eller illegale rusmidler hadde høringsfrist 1. juni. Detaljer om dato for lansering og implementering av dette pakkeforløpet vil komme høsten 2018.

3.1 Lanserings- og implementeringskonferanser

Det ble avholdt nasjonal lanseringskonferanse om pakkeforløp 12. september. Denne finnes på Youtube². Det skal arrangeres flere regionale konferanser i alle helseregioner. Konferansene utarbeides og gjennomføres i samarbeid mellom Helsedirektoratet, RHF og HF, kommuner, representanter for brukerorganisasjoner.

² <https://www.youtube.com/watch?v=7wGD6hsjA4w>

4. Organisering av implementeringsarbeid i Helse Nord RHF

Personell fra Helse Nord RHF og helseforetak i Helse Nord har bidratt i arbeidet med pakkeforløpene. Vi har hatt faglig representasjon i utarbeidelse av flere forløpene og i arbeidsgrupper for fokusområder³. I tillegg har personell fra Helse Nord deltatt i/på:

- Referansegruppe
- Rådslag
- Høringer
- Nasjonal ressursgruppe for implementering
- Nasjonal ressursgruppe for måling og monitorering
- Programkomite for nasjonal og regionale lanseringskonferanser

4.1 Regional implementeringsgruppe

Helse Nord RHF har organisert arbeidet om implementering av pakkeforløp gjennom en regional implementeringsgruppe, bestående av ledere i psykisk helse- og rusklinikker i de fire foretakene og representasjon fra regionalt brukerutvalg i Helse Nord. Gruppen har også hatt representasjon fra KS Nord-Norge og hovedtillitsvalgt i Helse Nord.

Implementeringsgruppen har bistått i å utforme regional plan for implementering og har vært samarbeidspart i dialogen med Helsedirektoratet. Gjennom regelmessige møter har helseforetakene fått samme informasjon om prosessen med innføring av pakkeforløp, og lokale forskjeller og utfordringer har vært drøftet.

Implementeringsgruppen avklarer fortløpende problemstillinger forbundet med innføring av pakkeforløpene. Erfaringer så langt, er at det er fornuftig å etablere arbeidsgrupper for problemstillinger som har behov for grundig utredning for å få gode beslutningsprosesser. Gruppen bør møtes jevnlig frem mot utgangen av 2019. Helse Nord RHF ivaretar sekretariatet.

4.2 Samarbeid med private institusjoner

Helse Nord RHF inviterer våre private institusjoner jevnlig til informasjons- og dialogmøter om innføring av pakkeforløpene. Disse møtene bør vare frem mot utgangen av 2019.

³ Somatisk helse og levevaner, brukermedvirkning pårørende og barn som pårørende og vold-, overgrep og traumeerfaring
Regional plan for implementering av pakkeforløp psykisk helse og rus 2018 - 2020

5. Spesialisthelsetjenestens oppgaver

Helseforetakene skal sørge for at praksis i spesialisthelsetjenesten endres i tråd med føringer pakkeforløpene. Det anbefales at helseforetakene og private leverandører:

- Styrker arbeidet knyttet til henvisningsrutiner i samarbeid med fastleger og andre med rett til å henvise, samt med kommunale helsetjenester og andre relevante aktører.
- Etablerer forløpskoordinatører for pakkeforløp for psykisk helse og rus. Disse bør ha ansvar for og myndighet til å sikre sammenhengende pasientforløp og oppfølging uten unødig ventetid.
- Organiserer tjenestene slik at de følger de forløpstider som er satt, blant annet for utredning, etablering av behandlingsplan og stoppunkter med evaluering.
- Sikrer brukermedvirkning både på systemnivå ved bruk av brukerutvalg, og på individnivå gjennom samarbeid med bruker- og pårørende organisasjoner.

Helse Nord RHF, helseforetakene og private leverandører skal videre legge til rette for innføring av pakkeforløp ved å:

- innføre nødvendig funksjonalitet i EPJ-systemene for mottak av henvisninger til pakkeforløp, registrering av koder og arbeidsflyt
- etablere gode kommunikasjons- og informasjonskanaler:
 - Legge til rette for erfaringsutveksling mellom HF-ene i egen region, inkludert private behandlingstilbud
 - Ta i bruk digitale verktøy for samhandling med kommunale tjenester
- kartlegge forskjeller mellom eksisterende praksis og anbefalinger i pakkeforløpene, og legge til rette for lederstøtte og opplæring i forbedringsarbeid
- tilpasse eksisterende pasientforløp som er utviklet regionalt eller lokalt til anbefalinger i de nasjonale pakkeforløpene
- sikre tilstrekkelig opplæring av personalet i ulike funksjoner, både helsefaglig og administrativt

Det er et lederansvar å følge opp og følge med på implementeringsarbeidet i egen virksomhet og sikre evaluering og nødvendige justeringer underveis. For mer informasjon se *Veileder til forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten (IS-2620)*.

6. Kommunens oppgaver

Helsedirektoratet har beskrevet oppgaver for kommunene i den nasjonale implementeringsplanen for pakkeforløpene (IS-2734). For å tilby helhetlige forløp er det viktig at spesialisthelsetjenesten kjenner til hvilke forventninger som ligger til kommunene.

6.1 Fastlegens rolle

- gjøre seg kjent med innhold og anbefalinger i pakkeforløpene
- følge anbefalinger i henvisningsveileder for pakkeforløp psykisk helse og rus
- henvise til pakkeforløp i henhold til nasjonal plan for når første pasient skal kunne henvises til pakkeforløp, januar 2019
- følge opp anbefalinger om ivaretagelse av somatisk helse
- samarbeide med spesialisthelsetjenesten og kommunale tjenesteytere om henvisning og oppfølging ved behov
- gjøre seg kjent med aktuelle kommunale tjenestetilbud for målgruppen og relevante bruker- og pårørendeorganisasjoner

6.2 Øvrige kommunale tjenester

- gjøre seg kjent med innhold og anbefalinger i pakkeforløpene
- samarbeide med spesialisthelsetjenesten om oppdatering av eksisterende samarbeids- og tjenesteavtaler i tråd med anbefalinger i pakkeforløpene
- informere fastleger og andre som kan henvises til TSB og PHV om psykisk helse- og rustjenester i kommunen og relevante bruker- og pårørende organisasjoner

6.3 Koordinering i kommuner

Kommuner bestemmer selv hvordan arbeidet med koordinering skal organiseres og hvilke instanser som skal ha dette ansvaret, som for eksempel ved koordinerende enhet for rehabilitering. Koordinerende enhet i kommunen har overordnet ansvar for koordinatorene for pasienter og brukere som har behov for langvarige og sammensatte tjenester. Dette omfatter også pasienter i pakkeforløp psykisk helse og rus som har behov for koordinering. Informasjon om ansvarlig enhet bør fremkomme på nettsidene til kommuner/bydeler, med nødvendig kontaktinformasjon.

7. Bruker- og pårørendemedvirkning

Pakkeforløpene har som ett av sine sentrale mål å bidra til økt brukermedvirkning og brukertilfredshet. Dette er et felles ansvar for tjenestene, uavhengig av nivå, og bør beskrives. Det bør omfatte planer for:

- god informasjon til pasienter og pårørende om behandling og tiltak
- unngå unødig ventetid
- involvering av pasienten i hele forløpet ved henvisning, behandling, evaluering og ved avslutning
- bruk av tilbakemeldingsverktøy
- informasjon og oppfølging av pårørende og barn som pårørende. Dersom pårørendeveilederen ikke er tilstrekkelig kjent eller implementert i tjenestene, bør det beskrives planer for dette i forbindelse med innføring av pakkeforløp for psykisk helse og rus

Når helseforetak skal planlegge og organisere innføring av pakkeforløp må brukerutvalg og bruker- og pårørendeorganisasjoner inkluderes. Dette gjelder både på regionalt og lokalt nivå.

Det følgende gjelder bruker- og pårørende som har mottatt tilskudd fra Helsedirektoratet, jf. kap. 765.71 i Statsbudsjettet:

- Gjøre seg kjent med innhold og anbefalinger i pakkeforløpene
- Opplæring og veiledning av brukerrepresentanter og erfaringskonsulenter
- Delta og medvirke til å arrangere konferanser

8. Implementeringstiltak

Helse Nord har valgt å beholde implementering av pakkeforløp i linjeledelsen. Innføring av pakkeforløp må ha god ledelsesforankring og ledelsesstyring på alle nivå. Erfaringer fra innføring av kreftpakkeforløpene tilsier at eierskap i ledelsen er avgjørende for å få til vellykket innføring, med etterlevelse fra hele organisasjonen. Innføring av pakkeforløp fører til endringer i arbeidsprosesser. Alle ledere har derfor behov for å dele erfaringer, drøfte og få støtte for å oppnå gode resultater. Dette må primært gjøres gjennom egen styringslinje, men også gjennom regional implementeringsgruppe. Denne gruppen kan initiere samarbeid om regionale prosedyrer, tiltak og prosesser. Helse Nord RHF har en sentral rolle med å legge til rette for å drøfte felles utfordringer og få frem usikkerhet som kan løses i fellesskap. Helse Nord RHF har også en pådriverrolle for å få innført pakkeforløp, jmfør oppdragsdokument 2018⁴. Gjennom kjennskap til regionale utfordringer eller variasjon i implementeringsarbeidet, kan Helse Nord RHF initiere samarbeid om gode løsninger.

Implementering av pakkeforløp innebærer å tilrettelegge for nye arbeidsformer og i noen tilfeller, omdisponere eller øke ressurser til enkelte oppgaver. Det er et lederansvar å sikre tilstrekkelig opplæring av personal, både helsefaglig og administrativt, og også forankre omlegging med ansatte. Det følger ikke ekstra midler for å innføre pakkeforløpene fra sentrale myndigheter.

Behov for opplæring og veiledning til ledere og ansatte avhenger av lokale forhold og hvordan tjenestene er organisert. Implementeringstiltak må derfor tilpasses ulike behov og utfordringer i det enkelte helseforetak, institusjon og avdelinger. Helseforetakene bør derfor utarbeide egne lokale tiltak eller planer for implementeringsarbeidet. Det er i og mellom kommuner og i DPS og sykehus at pasienter skal inn i pakkeforløp. Derfor må helseforetak i Helse Nord planlegge implementering, ikke bare knyttet til egne tjenester, men også i samarbeid med kommuner og andre relevante tjenester.

8.1 Regionale lanseringskonferanser

De regionale implementeringskonferansene i Helse Nord planlegges i et eget utvalg, oppnevnt av den regionale implementeringsgruppen. Konferansene skal i hovedsak ha likelydende innhold som den nasjonale konferansen, men med regionale tilpasninger og også lokale innledere på enkelte tema. Tidspunkt for regionale konferanser i Helse Nord:

- 8. oktober, Bodø
- 9. oktober, Tromsø

⁴ Oppdragsdokument 2018 - tilleggskdokument etter Stortingets behandling av Prop. 85 S (2017-2018):
 file:///C:/Users/fin/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/Content.Outlook/003BD163/Oppdragsdokument%202018%20-%20tilleggskdokument%20etter%20Stortingets%20behandling%20av%20Prop.(1).pdf
 Regional plan for implementering av pakkeforløp psykisk helse og rus 2018 - 2020

8.2 Statuskartleggingsverktøy for pakkeforløpene

Helsedirektoratet har utviklet statuskartleggingsskjema for de tre generelle pakkeforløpene. Kartleggingsverktøyet er laget for å understøtte lokale implementeringstiltak, og resultater skal ikke rapporteres utenfor virksomheten.

Dette kan brukes av ledere og i møter der implementering av pakkeforløp drøftes. Verktøyet er ment som et hjelpemiddel til å kartlegge status på aktuell praksis og gir en oversikt om og i hvilken grad aktuelle målepunkter følges opp som beskrevet i forløpene. Det gir mulighet til å planlegge tiltak for økt måloppnåelse, og å vurdere risiko for mangelfull gjennomføring.

Lenke til statuskartleggingsskjema: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/psykisk-helse-og-rus/pakkeforlop-for-psykisk-helse-og-rus#verkt%C3%B8y:-statuskartlegging>

Det anbefales at helseforetakene arrangerer workshops hvor status vurderes for de ulike delene av virksomheten og endringstiltak planlegges. Det bør være bred deltakelse fra behandlere, ledere, forløpskoordinatorer og andre som skal ha direkte pasientkontakt.

8.3 Forløpskoordinator

Innføring av pakkeforløp innebærer at alle virksomheter i Helse Nord som utreder og behandler pasienter i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) skal utpeke forløpskoordinatorer. Dette gjelder også private institusjoner som har avtale med Helse Nord RHF. Forløpskoordinatorene skal ha delegert ansvar for og myndighet til å sikre sammenhengende pasientforløp og oppfølging uten ventetid. Det er et lederansvar å planlegge virksomheten slik at det er et tilstrekkelig antall forløpskoordinatorer på systemnivå.

Helseforetakene og aktuelle private institusjoner beslutter selv hvor forløpskoordinatorene skal være forankret og hvem som skal ha denne rollen.

Ansvar og oppgaver for forløpskoordinator i spesialisthelsetjenesten:

- Å være tilgjengelig for pasient og/eller foreldre, samt involverte instanser til pasienten har fått tildelt egen behandler, eventuelt kontaktlege/-psykolog
- Koordinere hele forløpet, inkludert avbrudd
- Å ha et overordnet ansvar for at forløpstider følges og at målepunkter kodes
- Informere, veilede og gi råd om pakkeforløp
- Ved behov, koordinere avtaler og samarbeidsmøter
- Samarbeid med forløpskoordinator i kommunen

Det anbefales det at pasienter og pårørende skal gjøres kjent med kontaktinformasjon til forløpskoordinator ved henvisning. På nettsidene til virksomhetene skal det stå telefonnummer til forløpskoordinatorene for de ulike pakkeforløpene.

Regional implementeringsgruppe har utarbeidet et forslag til funksjonsbeskrivelse for forløpskoordinering i Helse Nord. Det gjenstår å avklare hvorvidt en slik beskrivelse kan benyttes som en overordnet regional beskrivelse. Dette fordi det er variasjon i hvordan tjenestene er organisert i Helse Nord, det er ulikheter mellom privat og offentlig tjenester, fagområder, og også mellom helseforetak for samsvarende fagområder. Det anbefales derfor at helseforetakene vurderer forslaget og med utgangspunkt i dette utarbeider lokale funksjonsbeskrivelser for forløpskoordinering.

8.4 Samarbeid med kommuner

En god oppgave- og ansvarsfordeling og et godt samarbeid mellom primær- og spesialisthelsetjenesten er avgjørende for at pasienter opplever tjenestene som helhetlige og gode. Tjenestene har i dag ulike ordninger som skal sikre samhandling, som for eksempel:

- samarbeidsavtaler
- felles prosjekter
- felles møtearenaer

Helsedirektoratet anbefaler at eksisterende samarbeidsavtaler og underliggende tjenesteavtaler revideres i tråd med anbefalinger i pakkeforløpene og at felles møtearenaer benyttes i arbeidet. God ledelsesforankring og kjennskap til hverandres arbeidsbetingelser og rammeverk er sentralt for godt samarbeid.

Helse Nord RHF anbefaler at alle helseforetak tar initiativ til å påbegynne dialog og avklare/inngå samarbeidsavtaler med alle sine tilhørende kommuner om pakkeforløpene innen 1. januar 2019.

Det er viktig med gjensidig og fortløpende dialog mellom tjenestene. Pakkeforløpene beskriver følgende om samarbeid mellom kommune og spesialisthelsetjeneste:

- *ved henvisning*: samarbeid og gjensidig drøftinger for å avklare behov for helsehjelp og tiltak på rett nivå og hvilke aktører som bør være involvert
- *etter utredning*: tilbakemelding til henviser og fastlege etter utredning
- *samarbeidsmøter ved behov*
- *avslutning i spesialisthelsetjenesten*: planlegging for avslutning av forløpet og avklaring av behov for oppfølging i kommuner etter utskrivelse bør gjøres så tidlig som mulig i forløpet og behov meldes til kommunene

Kommunene skal sikre nødvendig oppfølging både før, under og etter behandling i spesialisthelsetjenesten for pasienter med behov for koordinerte og samtidige tjenester. Spesialisthelsetjenesten må bidra til helhetlig og samordnet oppfølging av pasienter etter utskrivelse.

Kommuner i vår region er invitert til de regionale lanseringskonferansene. Konferansene blir streamet, slik at kommuner også kan delta sammen med lokalt DPS på konferansene. Helse Nord RHF anbefaler at utøvende nivåer i spesialisthelsetjenesten og kommuner, i forlengelsen av dette, fortsetter en dialog for å sikre gode rutiner for samarbeid om pasientforløp.

Helsedirektoratet anbefaler at tjenestene tar i bruk verktøy som bedrer elektronisk samhandling mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Dialogmelding har i denne sammenheng blitt nevnt som et godt eksempel. Helse Nord anbefaler at helseforetakene i samarbeid med kommuner beskriver hvilke verktøy som kan brukes og lager rutiner for hvordan elektronisk samhandling bør foregå.

8.5 Koding og rapportering

Det skal etableres nye forløpskoder i elektronisk pasientjournal. Disse kodene innføres for at tjenestene, myndigheter og befolkningen skal kunne følge med på om forløpstider følges og om endringer i tjenestene bidrar til at mål om pakkeforløp oppnås. Ved hjelp av månedlig publisering på dashboard kan tjenestene selv følge med på om tiltakene blir implementert og hvilken effekt tiltakene har. Indikatorer blir publisert fra NPR på Helsenorge.no hvert halvår.

Helse Nord RHF er i dialog med Fremtidens systemer i klinikken (Fresk) og Helse Nord IKT i Helse Nord for å arbeide med bestilling og funksjonalitet i forløpskodingen til DIPS⁵. DIPS arbeider for å opprette mulighet for koding i DIPS Arena.

Helse Nord RHF, helseforetakene, FRESK og Helse Nord IKT må samarbeide om organisering, eventuell prosjektorganisering for å bestille funksjonalitet og samarbeid om regionale og lokale opplæringstiltak. Helse Nord RHF tar initiativ i denne prosessen.

8.6 Andre implementeringstiltak

I arbeidet med innføring av pakkeforløp kommer det utfordringer og problemstillinger som må avklares. De fleste av disse løses på helseforetaksnivå. Andre kan med fordel avklares i en regional kontekst. I Helse Nord legger vi opp til at den regionale implementeringsgruppen skal fungere som samarbeidsfora for slike implementeringsutfordringer, i tillegg til den ordinære styringslinjen i foretaksstrukturen.

Det er allerede avdekket områder hvor det er behov for et regionalt samarbeid om avklaringer og løsninger:

⁵ Elektronisk pasientjournalssystem i Helse Nord
Regional plan for implementering av pakkeforløp psykisk helse og rus 2018 - 2020

Feedbackverktøy/Måling av effekt ved behandling

Det finnes mange ulike verktøy for systematisk tilbakemelding fra pasient. Det bør lages en anbefaling i regionen på hvilke feedbackverktøy vi skal ta i bruk. På denne måten kan opplæring samkjøres og erfaringer utveksles. Det bør også avklares innkjøp av elektronisk plattform på regionalt nivå hvor anbefalte feedbackverktøy inngår, samt sørge for at dette er kompatible med elektronisk pasientjournal. Dette gjelder også når vi skal måle effekt av behandling med standardiserte metoder, ved start og avslutning av behandling.

Lav spesialistdekning

I pakkeforløpene er spesialistinvolvering fremhevet. I Helse Nord har vi flere steder utfordringer med lav spesialistdekning. Det bør på regionalt nivå og i hvert helseforetak jobbes med hvordan vi kan sørge for likeverdig behandling og spesialistmedvirkning, også der pasienter får sitt tilbud et sted med lav spesialistdekning. Det bør i denne sammenhengen vurderes om spesialister kan brukes på tvers av lokalisasjoner gjennom videokonferanse. Det bør også jobbes med en ens forståelse av hva spesialistmedvirkning bør innebære. Slike tiltak bør forankres i fagmiljøene.

Pasientflyt på tvers av foretaksgrenser

I Helse Nord har vi på flere områder funksjonsfordeling av tjenester, som for eksempel innen akuttpsykiatri, sikkerhetspsykiatri, spiseforstyrrelser, behandlings av tvangslidelser (OCD). Det bør ses på om det er behov for regionale prosedyrer/beskrivelser for hvordan vi skal ivareta pasientbehandling i tråd med pakkeforløpene når pasienter forflyttes mellom tilbud både innad i samme helseforetak og på tvers av helseforetak.

Pakkeforløp for alle?

Det vil være tilfeller hvor pasienter ønsker behandling i psykisk helsevern eller i rus- og avhengighetsbehandling, der tidsfrister og krav i pakkeforløpene ikke er hensiktsmessige, eller at pasient ikke ønsker et pakkeforløp. Regional implementeringsgruppe bør drøfte hvordan vi som region kan forholde oss samstemt til slike problemstillinger og eventuelt utarbeide rutiner for hvordan pasienter som ikke er del av pakkeforløp skal følges opp.

Felles maler i DIPS

Maler for blant annet oppstartsamtale og behandlingsplan må revideres i tråd med tråd med føringer i pakkeforløpene.

Innfasing av eksisterende pasienter i pakkeforløp

Eksisterende pasienter skal på sikt innlemmes i pakkeforløp (høst 2019). Regional implementeringsgruppe bør initiere utarbeidelse av rutiner for hvordan dette skal gjøres i praksis.

8.7 Informasjon

Målet med kommunikasjonsarbeidet er å bidra til god implementering av pakkeforløpene gjennom informasjon til personell i helseforetakene, kommuner, fastleger og andre instanser som henviser pasienter til pakkeforløp. Tiltakene må også bidra til god informasjon til pasienter, pårørende og befolkningen for øvrig om hva pakkeforløp er, og hva de kan forvente seg dersom de henvises til pakkeforløp psykisk helse og rus.

Helsedirektoratet vil gjennomføre følgende nasjonale kommunikasjonstiltak:

- tilpassede tekster for barn og unge om hva pakkeforløp er og innebærer
- utarbeidelse av en kort animasjonsfilm beregnet på barn, som sier noe om hva som skal skje når de møter behandlere
- utarbeidelse av brev til landets fastleger og andre som kan henwise, hvor en bl.a. får oversikt over flyten i pakkeforløp (flytskjema)
- utarbeide egen informasjon til kommuner om innføring av pakkeforløp
- informasjon til fylkesmenn og rådgivere innen psykisk helse og rus om innføring av pakkeforløp
- deltakelse fra Helsedirektoratet på konferanser og i andre fora for å informere om og implementere målsettinger i forløpene

Helsedirektoratet vil komme med flere informasjonstiltak. Det er viktig å følge disse opp ved å gjenta og videresende til regionalt og lokalt nivå. Relevant informasjon til pasienter og pårørende skal ligge på www.helsenorge.no. Helsepersonell finner informasjon på www.helsedirektoratet.no sammen med pakkeforløpene.

Helse Nord RHF tar utgangspunkt i nasjonale tekster om pakkeforløp på våre nettsider. Regional informasjon oppdateres på helsenorge.no. Helseforetakene oppfordres til å oppdatere egne nettsider med relevante lenker til nasjonalt infomateriell.

Helse Nord RHF vil benytte seg av oppnevnt implementeringsgruppe for pakkeforløp for dialog om implementering av pakkeforløp. Viktig og relevant informasjon om pakkeforløpene sendes i styringslinjen.

8.8 Oppfølging- og erfaringskonferanser

I tillegg til evaluering, er erfaring fra tjenestene og brukere viktig for å følge med på om pakkeforløpene oppfyller formålet og fungerer etter hensikten. Utover den lokale og regionale oppfølging av forløpene, vil det ved behov avholdes nasjonale erfaringskonferanser, ett år etter at forløpene er tatt i bruk. Disse erfaringskonferansene vil bli planlagt og utarbeidet i samarbeid mellom den nasjonale ressursgruppen for implementering, de regionale implementeringsansvarlige og Helsedirektoratet.

9. Milepæls- og aktivitetsplan

9.1 Milepælsplan

Arbeidsoppgaver	Febr	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Des
Ledermøte	X										
Direktørmøte		X							X		
Fagsjefmøte										X	
Regionalt brukerutvalg				X						X	
KTV/HTV			X							X	
Møter -Regional implementerings-gruppe		X	X	X	X		X	X	X	X	X
Regional plan							X	X	X		
Lokale handlingsplaner									X	X	X
Nasjonal lanseringskonferanse								X			
Regionale lanseringskonferanser									X		
EPJ (prosjekt-organisering)								X	X	X	X

9.2 Aktiviteter

Her er oversikt over noen sentrale aktiviteter frem mot oppstart av pakkeforløp 1. januar 2019.

Aktivitet	Ansvarlig
Ledelsesforankring i HF/RHF	HF, RHF
Funksjonsbeskrivelser for ledere, behandlere og forløpskoordinatorer	HF, beskrivelser fra H-dir, veiledere,
EPJ, Koding, avklaring av ansvarsfordeling og opplæring	RHF, HF, Fresk og HNIKT, veileder og kodeverk fra H-dir
Gjennomføre GAP-undersøkelse/Statuskartlegging	HF
Harmonisering av lokale forløp slik at de harmoniserer med nasjonale pakkeforløp	HF
Kartlegge opplæringsbehov -pakkeforløp	HF
Informasjon og opplæring av ansatte	
Informasjon og kommunikasjon, internt og eksternt	RHF, HF
Samhandling med kommuner	HF
Samarbeid med brukerorganisasjoner	RHF, HF
Forberede regionale implementeringskonferanse	HF, RHF, H-dir

10. Referanser

Baker R, Camosso-Stefinovic J, Gillies C, Shaw EJ, Cheater F, Flottorp S, et al. Tailored interventions to address determinants of practice. *Cochrane Database Syst Rev.* 2015(4):CD005470.

Fixsen DL, Naoom SF, Blase KA, Friedman RM, Wallace F. *Implementation Research: A Synthesis of the Literature.* Tampa, FL; 2005.

Helsedirektoratet. Implementering av pakkeforløp for kreft Nasjonal plan for implementering av pakkeforløp for kreft 2014-2015. URL: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1083/IS-2426-Nasjonal-plan-implementering-pakkeforlop-v2.pdf>. Lesedato: 4. juni 2018.

Helsedirektoratet. Ledelse og kvalitetsforbedring. Veileder til forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten (IS-2620). URL: <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/ledelse-og-kvalitetsforbedring>. Lesedato: 30. mai 2018.

Helsedirektoratet. Pakkeforløp psykisk helse og rus. URL: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/psykisk-helse-og-rus/pakkeforlop-for-psykisk-helse-og-rus>. Lesedato: 30. mai 2018.

Helsedirektoratet. Rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator. Veileder om rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator (IS-2651). URL: <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/rehabilitering-habilitering-individuell-plan-og-koordinator>. Lesedato: 30. mai 2018.

Helsedirektoratet. Sammen om mestring – Veileder i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne (IS-2076). URL: <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/sammen-om-mestring-veileder-i-lokalt-psykisk-helsearbeid-og-rusarbeid-for-voksne>. Lesedato: 30. mai 2018.

Novins DK, Green AE, Legha RK, Aarons GA. Dissemination and implementation of evidence-based practices for child and adolescent mental health: a systematic review. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry.* 2013;52(10):1009-25 e18.

Pasientsikkerhetsprogrammet. I trygge hender 24/7. URL: <http://www.pasientsikkerhetsprogrammet.no/> Lesedato: 4. juni 2018

Powell BJ, McMillen JC, Proctor EK, Carpenter CR, Griffey RT, Bunger AC, et al. A compilation of strategies for implementing clinical innovations in health and mental health. *Medical care research and review : MCRR.* 2012;69(2):123-57.

Proctor E, Silmere H, Raghavan R, Hovmand P, Aarons G, Bunger A, et al. Outcomes for implementation research: conceptual distinctions, measurement challenges, and research agenda. *Administration and policy in mental health.* 2011;38(2):65-76.

Regional plan for implementering av pakkeforløp psykisk helse og rus 2018 - 2020

Regjeringen. Brukermedvirkning. URL: <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/pasientens-helsetjeneste/pasientinformasjon/brukermedvirkning/id227911/>
Lesedato: 4. juni 2018.

St.meld. nr. 47 (2008-2009) Samhandlingsreformen. Rett behandling – på rett sted – til rett tid.
URL:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/d4f0e16ad32e4bbd8d8ab5c21445a5dc/no/pdfs/stm200820090047000dddpdfs.pdf> Lesedato: 4. juni 2018.